

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Francišanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 30 h
dvakrat . . . 25
trikrat . . . 20
za nadaljna izvršenja od petit-vrste po 10 h.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 4. oktobra 1918.

Kranjskega učiteljstva boj za kruh.

Že v zadnjem listu smo nakratko poročali o prepovedanem shodu kranjskega učiteljstva, ki bi se bil moral vršiti dne 5. septembra t. l. v Ljubljani. Shod se ni vršil, ker ga je prepovedala naša modra policija, a je vendar vsaj deloma dosegel svoj namen. Sicer trdijo, da se vlada ni bala sklenjenega štrajka, pač pa se je bala neprijetnih posledic, ki bi morale nastopiti za učiteljstvo, če bi bilo izvedlo štrajk. Mi nasproti pa vemo prav dobro, da je bil vladi in deželnemu odboru odločni korak, sklep za štrajk, jako neljub in neprijeten. Da bi preprečil deželni šolski svet ta evropski kulturni škandal, je pospešil svoje delo ter s parno brzino izvršil odlok osrednje vlade ter po sklepu državne zbornice razdelil po določenem ključu dovoljene draginjske doklade; deželni odbor je pa kar čez noč zvišal deželni prispevek s 25 % na 40 %, četudi je bilo že razposlano šolskim vodstvom obvestilo, da se bodo izplačale draginjske doklade le v izmeri 75 odstotkov. Kakor vidimo, je odločni nastop združenega učiteljstva vendar le pomagal.

Učiteljstvu pa je bilo tudi na tem, da bi ne prišlo do skrajnosti. Zato so posegle vmes združene kranjske učiteljske organizacije. Odbori »Deželnega Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani«, »Slovenske zveze« in »Krain. Landeslehrerverein« so se sešli na posvetovanje ter sklenili, da hočejo posredovati na merodajnih mestih. V to svrhu izvoljena deputacija, ki sta jo vodila na merodajna mesta državna poslanca gg. dr. Lovro Pogačnik in Jože Gostinčar (državni poslanec g. dr. Vladimir Ravnihar je bil po nujnih poslih odsoten iz Ljubljane), je dobila tu zagotovilo, da dobi učiteljstvo 1. oktobra t. l. z mesečno plačo vred izplačano draginjsko doklado v izmeri 90 %. To zagotovilo so razglasile združene kranjske učiteljske organizacije v »Slov. Narodu« in »Slovencu« ter pozvale učiteljstvo, da naj gre z začetkom šolskega leta na svoje delo v šolo, ker se je vsaj deloma ustreglo njegovim zahtevam.

Se nekaj je, kar moramo ob tej resni in dostojni manifestaciji kranjskega učiteljstva posebno poudariti. Ob tem odločnem nastopu je simpatizirala z učiteljstvom vsa slovenska javnost: ljubljansko meščanstvo je odobravalo nastop svojega učiteljstva, vsi slovenski listi so simpatično poročali o prepovedanem shodu, kar je pa posebno važnosti, je to, da se je zavzelo za učiteljstvo veliko število kranjskih šolskih svetov. Obrnili so se na Jugoslovanski klub ter ga prosili, da posreduje pri osrednji vladi, da se ugotovi upravičenim zahtevam kranjskega učiteljstva. To veselo dejstvo nam izpričuje pismo, ki smo ga prejeli od Jugoslovanskega kluba. Piše nam:

Od velikega števila kranjskih šolskih svetov je prejel Jugoslovanski klub dopise, v katerih prosijo posredovanja, da se izplača učiteljstvu na Kranjskem do 15. septembra vojna doklada, kakor jo je sklenil državni zbor, da se s tem zagotovi redni pouk v prihodnjem šolskem letu. Dopisi imajo večinoma datum 10. in 11. septembra, klub jih je prejel 12., 13. in 14. septembra. Očividno dotični kranjski šolski sveti takrat še niso vedeli, da je zadeva rešena v tem smislu, da se izplača doklada s 1. oktobrom, ker je izplačilo poprej tehnično nemogoče. Toliko v pojasnilo vsem dotičnim

kranjskim šolskim svetom mesto posebnega odgovora vsakemu posebej. Jugoslovanski klub.

Sedanja svetovna vojna je velika učiteljska življenja. Slovenski del jugoslovanskega naroda se je mnogo naučil v teh težkih časih, kar pa je največje važnosti, je to, da je začelo tudi naše preprosto kmetiško ljudstvo prav ceniti veliko korist dobro urejenega ljudskega šolstva. Prišlo je do prepričanja, da je prava in trdna podlaga napredku ljudskega šolstva zadovoljno in gmotno dobro podprto učiteljstvo. Zato je že na dveh velikih javnih ljudskih shodih, v Vipavi in na Krškem, povzdignilo glas ter zahtevalo zboljšanje učiteljskega gmotnega položaja. V minulih dneh so se na zavzeli za stradajoče učiteljstvo po zakonu utemeljene korporacije, kranjski šolski sveti, ki jim je naloga in dolžnost, skrbeti za napredek ljudskega šolstva. Obrnili so se na Jugoslovanski klub za pomoč v boju za dostojno človeško življenje svojega učiteljstva. Vsem kranjskim šolskim svetom, ki so storili ta pomemben korak, izrekamo na tem mestu priznanje in zahvalo!

Radikalnejše učiteljstvo ni zadovoljno s tem, kar smo dosegli s svojim odločnim nastopom. To nam izpričujejo razne notice v naših dnevnikih in pisma, ki jih dobivamo od mnogih tovarišev. Ti ne odobravajo, da ni izvršilo učiteljstvo svojega sklepa in šlo v šolo, dasi niso ugodili vsem našim zahtevam. Razumemo mnenje teh tovarišev in mu ne nasprotujemo, izjavljamo le, da bomo to, v čemer nam še niso ugodili, skušali doseči mirnim potom. Združene kranjske učiteljske organizacije so se posvetovale o tem ter sklenile vložiti na deželni odbor kranjski nastop prošnje:

Slavni deželni odbor! Združeno kranjsko učiteljstvo dobi glasom uradnih sporočil v slovenskih dnevnikih dne 1. oktobra 1918 izplačane 50 % državno in 40 % deželno vojno draginjsko doklado.

Ker prihajajo na posamezne učiteljske organizacije še vedno izražene želje po 100 % vojni draginjski dokladi in z ozirom na to, da je učiteljstvo na Kranjskem slabše plačano, prosijo podpisane deželne učiteljske organizacije:

Visoki deželni odbor blagovoli dodati k dovoljeni 40 % deželni vojni-draginjski dokladi še 10 %, ki naj bo izplačljiva naknadno po 1. oktobru. V Ljubljani, 13. septembra 1918. Deželno Slovensko učiteljsko društvo, Slovenska zveza, Krainischer Landeslehrerverein.

Trdno upamo, da bo deželni odbor ugodil v tej malenkosti naši prošnji! Za enkratni nabavni državni prispevek v znesku za milijon kron, ki ga je dovolila zbornica poslancev, so se obrnile združene organizacije brzojavnim potom na ministrsko predsedstvo, finančnega in naučnega ministra ter na predsednika zbornice poslancev in prosile, da se dovoljeni prispevek takoj izplača. Temu koraku se je pridružila z brzojavkami tudi »Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«. Posredovala je v tem zmislu tudi pri »Zvezi slovenskega učiteljstva v Avstriji« in odboru »Deutsch-österreich. Lehrerbund«. Kakšne uspehe bodo imeli vsi ti naši koraki, pokaže najbližja bodočnost.

Zborovanje Zavezine delegacije.

V zadnji števil. »Učit. Tov.« smo na kratko poročali o zborovanju Zavezine delegacije. Danes sledi obširnejše poro-

čilo. Dne 3. septembra se je sestel ob 8. uri zjutraj upravni odbor v »Učit. tiskarni«. Ta je razdelil dole dopise in predloge odsekom, o katerih so se vršila ves dan posvetovanja do 5. ure zvečer, ko se je zopet zbral upravni odbor ter zboroval do 9. ure zvečer.

Dne 4. septembra se je začelo v dvorani mestnega magistrata ob pol 9. uri zjutraj zborovanje delegacije, ki se je vršilo do 12. ure opoldne ter nadaljevalo od 2. do 5. ure zvečer. Na zborovanju so bila zastopana z malimi izjemami vsa v Zavezi včlanjena društva.

Zavezin predsednik L. Jelenc otvori zborovanje z nastopnim nagovorom:

Cenjena delegacija!

Svetovna vojna nam je preprečila, da ne moremo letos svečano praznovati 30 letnega obstanka naše Zaveze. Ker nam zabranjujejo to tužne naše razmere, naj se spominjam te 30 letnice s par besedami.

V tej-le sedaj lepo prenovljeni dvorani se je vršila dne 23. aprila 1889 I. ustanovna glavna skupščina Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Trideseto leto mineva od tega, za slovensko učiteljstvo zgodovinskega dne.

Duševni prepoved v naših vrstah so pričakovali tovariši, ki so nam ustanovili Zavezo. In niso se varali. Nov duh je šinil v slovensko učiteljstvo, duh vzajemnega dela in želje po napredku. Po ustanovitvi Zaveze se je začelo med slovenskim učiteljstvom marljivo delo za povzdigo narodnega šolstva in ljudske prosvete, delo za blaginjo in korist učiteljskega stanu. Zaveza nas je združila v trdno falango, ki je postala važen in vpliven faktor v slovenski javnosti, znan in čislani tudi med tovariši drugih slovanskih bratskih nam narodov. Zato se s hvaležnostjo spominjamo danes ustanoviteljev Zaveze ob njeni 30 letnici. Priznanje pa tudi onim, ki so zvesti ostali načelom, ki jih je gojila Zaveza od ustanovitve do nas. Preganjali so jih, zapostavljali in prezirali, nevihte so razsajale ob njih glavah, oni pa so ostali zvesti Zavezi in stali trdno ob njeni strani liki mogočnemu hrastu sredi slabotnih trepetlik.

Vendar se pa danes nismo zbrali, cenjeni delegati in delegatnje, da proslavimo 30 letnico Zaveze, temveč smo se sešli na resno delo. Na dnevnem redu današnjega delegacijskega zborovanja so važna vprašanja, ki globoko režejo v šolsko življenje, se dotikajo našega stanu, zanimajo pa tudi širše kroge slovenskega dela našega naroda. Potrebno je, da rešimo le-ta vprašanja našemu šolstvu v korist, sebi pa v čast. Zato prosim slavno delegacijo, da se prav živo vdeležuje današnjega zborovanja. Nihče naj se ne odtegne posvetovanju, vsak naj pove svoje misli in skušnje, ker bo le skupno delo rodilo mnogo dobrega sadu. Napačno je naziranje, da samo vodstvo daje praveč delu v Zavezi, da samo ono zasluži priznanje za uspehe ali grajo za neuspehe. Vsi, vodstvo, upravni odbor, odseki, včlanjena društva in deželne zveze, prav vsi se moramo združiti pri skupnem delu, če hočemo, da bo naše prizadevanje imelo poyojne uspehe. Posebno važnost pa polagam na te, cenjena delegacija: ti si duša cele Zaveze; ti si duh, ki oživlja in krepi Zavezo; delegacija je stebel, na katerem stoji. Od delegacije dobiva Zaveza svojo veljavo in moč; delegacija določuje Zavezi delokrog, kaže pot, po katerem naj hodi Zaveza, da doseže svoj smoter. Torej na delo, cenjena delegacija, ker časi so resni!

V tem duhu pozdravljam cenjeno delegacijo ter izražam iskreno željo, da bi imelo naše zborovanje popolen uspeh!

Od zadnje delegacijske seje je pristopilo k Zavezi novoustanovljeno »Učiteljsko društvo za vipavski sodni okraj«. Prav posebno me veseli, da mi je dana prilika, da iskreno pozdravim navzoče delegate novega Zavezinega društva ter jim kličem krepak živili! Društvu pa želim, da rase in se krepki ter deluje v proslah narodnega šolstva in ljudske izobrazbe v lepi vipavski dolini in da zastavi vse moči za blaginjo ondotnega učiteljstva!

S tem otvarjam današnje delegacijsko zborovanje.

Navzoči delegati in delegatnje so z zanimanjem sledili predsednikovim izjavam in so ob koncu govora s pohvalo odobraval lepe besede.

Nato je sledilo tajnikovo poročilo o delovanju Zaveze od zadnje delegacijske seje, ki se je vršila dne 28. decembra 1917. Poročilo slove:

Slavna delegacija!

V imenu vodstva, upravnega odbora in odsekov »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« mi je čast poročati čestiti delegaciji o delovanju Zaveze od zadnjega delegacijskega zborovanja, ki se je vršilo 28. decembra lanskega leta v Ljubljani, do današnjega dne. Zaveza stoji letos že v XXX. upravni dobi.

Članstvo.

Letos šteje naša Zaveza 32 učiteljskih društev in 4 deželne Zveze, ki imajo skupaj 7 častnih in 1384 pravih članov. Od pravih članov odpade na Kranjsko 344, na Štajersko 618 in na Primorsko 422 družtenikov. Na novo se je letos organiziralo »Učiteljsko društvo za vipavski sodni okraj«. Imenika svojih članov do danes ni poslalo krško in litijsko učiteljsko društvo. Število Zavezinih članov pa bi bilo gotovo še večje, a izredno mnogo učiteljev je še vedno na bojnem polju.

Lanska delegacija je izvolila člane vodstva Zaveze za dobo treh let soglasno, na isti način je odobrila tudi izvolitev članstva Zavezinih odsekov. Na prvi seji upravnega odbora se je izvršilo konstituiranje predsednikov in poročevalcev za vse 4 Zavezine odseke, izvolil se je stalni preglednik Zavezine blagajne in ugotovil se je ves novi upravni Zavezin odbor.

Med deželne učiteljske Zveze se šteje »Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani«, »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«, »Učiteljsko društvo za Trst in za okolico v Trstu« ter »Slovensko učiteljsko društvo za Istro«.

Za Goriško in Gradiščansko, kamor spadajo goriško, sežansko in tolminsko učiteljsko društvo, deželna učiteljska Zveza še ni ustanovljena, kar naj se čimprej izvrši. V deželni učiteljski Zvezi za Istro pogrešamo »Narodno Prosvjeto v Pazinu« in »Krško učiteljsko društvo na otoku Krk«. Obe učiteljski društvi smo povabili v našo Zavezo tudi letos, a do sestave letnega poročila od teh še nismo dobili odgovora. Svoječasno smo vabili k nam tudi društvo »Gorotan«. V tem društvu so bili včlanjeni koroški slovenski učitelji in akademiki, a društvo med vojno ne posluje. Ker o njem nismo mogli dobiti točnega naslova, ga v Zavezo letos nismo mogli vabiti. Po vojni tudi naših vrlih korošcev v Zavezi ne smemo pogrešati.

»Savez dalmatinskih učiteljskih društev u Splitu« se je ob raznih prilikah pogosto obrnil za posredovanje na našo Zavezo, čemur se je ta tudi vsekdar in ta-